Op grond van het bovenstaande zou het volgende gezegd kunnen worden:
- ook voor mensen die geestelijk ziek zijn is het nodig te bidden en God om genezing te vragen. Het bevrijdende en genezende werk van Jezus Christus geldt ook voor hen en er is geen reden hen een aparte status te geven.
- daarom kan ook voor mensen, die op de een of andere manier innerlijk geblokkeerd zijn en het gevoel hebben vast te zitten, het gebed zeer nodig zijn. Ook dan mag God gevraagd worden mensen innerlijk te bevrijden, blokkades op te heffen en hen vrijheid te geven.
- mensen die zich open stellen voor de macht van het kwade kunnen opgeroepen worden tot bekering en zij kunnen in het gebed aan God worden opgedragen, in de hoop dat Gods Geest het kwade tegenhoudt en mensen doet omkeren op hun levensweg.
- als mensen om de een of andere reden van haat vervuld zijn tegen God of Jezus, iets dat ook binnen de kerk kan gebeuren, is er het gebed van de gemeente tegen de haat (al dan niet persoonlijk).
- in algemene zin is het gebed van de kerk nodig tegen de machten van het kwaad in deze wereld. Hoe groot het kwade in de wereld ook kan zijn, steeds zal de kerk er tegen moeten bidden, het moeten ontmaskeren en bestrijden.

In dit verband heeft het zin op het volgende te wijzen. Het kan voorkomen dat mensen bij een pastor komen in de overtuiging dat ze bezeten zijn door een onreine geest en dus reiniging behoeven. Het heeft niet altijd zin om een dergelijke gedachtengang tegen te gaan. Binnen een bepaalde manier van spreken kan dit een realiteit zijn. Het kan dan voor de pastor de taak zijn te bidden en in zijn gebed om bevrijding te vragen en eventueel ook uit te spreken dat de onreine geest in Jezus' naam dient te gaan. Ook al zal de pastor zelf de zaak anders taxeren, vanuit pastorale overwegingen kan een dergelijk optreden noodzakelijk zijn. Overigens dient bij elk exorcisme duidelijk te zijn dat men niet dwingend kan bidden. Exorcisme werkt niet automatisch. Dat is tegelijkertijd het grote gevaar van veel exorcisme in de practijk: wanneer in het gebed gezegd wordt dat de demon moet vertrekken, maar hij blijft, is de 'bezetene' er nog erger aan toe dan voorheen.
Een ander gevaar dat we moeten signaleren bij deze concrete vormen van exorcisme is dat de grens tussen medisch en geestelijk handelen gemakkelijk overschreden wordt. Te snel worden geestesziekten geduid als bezetenheid en wordt exorcisme toegepast. Ook in deze situaties wordt de betrokkene meer kwaad dan goed gedaan.

Maar afgezien van deze zaken, in de bovengenoemde activiteiten van kerk en christenen zit een belangrijk algemeen element van exorcisme. De realiteit van het kwaad wordt hier serieus genomen, maar niet aanvaard. Men bidt tegen het kwade dat zich ook in mensen kan vestigen. Tegen het uitoefenen van exorcisme in strikte zin, nl. als 'duiveluitbanning', als 'bezwering' of als een direkt aanspreken van de boze macht, lijken ons vele bezwaren te bestaan. Voor een exorcisme in algemene zin, zoals reeds eerder werd aangegeven, lijkt ons echter veel te zeggen. We zouden dan overigens liever spreken van de 'dienst der bevrijding'. Deze kan een goede plaats hebben binnen het geheel van de christelijke kerken.

Om de toekomst van de christelijke gemeente (I)

Jubileumseminar Broederschap van Pinkstergemeenten, Lunteren, vrijdag 6 november 1992

door R. Roukema

'WAT KUNNEN DE PINKSTERBEWEGING EN DE HISTORISCHE KERKEN VOOR ELKAAR BETEKENEN: DE UITDAGING VAN EEN VRUCHTBARE KRUISBESTUIVING'

1. Inleiding

Het is een heel bijzonder gebaar van de Broederschap van Pinkstergemeenten om op deze dag van haar 40-jarig jubileum iemand van de 'historische kerken' uit te nodigen om erover te spreken, wat wij voor elkaar kunnen betekenen. Ik vind dat heel ontroerend, want ik ben mij er heel wel van bewust, dat die kerken zich niet altijd zo geliefd hebben gemaakt bij de Pinksterbeweging. Uit de convocatie voor deze dag was op te maken dat het 'gesprek met de kerken' bijna 30 jaar geleden is afgebroken. Ik was daar toen niet bij betrokken, ik weet dus ook niet uit eigen ervaring hoe die contacten op kerkelijk niveau zijn verlopen, maar ik kan me er wel iets bij voorstellen, dat die gesprekken vaak moeizaam zijn geweest. (Ik heb ervan afgezien, in de verslagen en brochures van toen te duiken).
Dat ontmoetingen zoals op deze dag lange tijd niet hebben plaatsgevonden, kan minstens twee gevolgen hebben. Je kunt in die tijd nog verder uit elkaar groeien, elkaar helemaal uit het oog verliezen, van elkaar vervreemden; maar met het verlopen van de tijd kan er ook een nieuwe kans ontstaan, elkaar weer opnieuw op te zoeken of uit te nodigen, omdat de omstandigheden veranderd zijn, en omdat er een nieuwe generatie aantreedt die niet automatisch de oude posities en standpunten van vroeger wil innemen.
Voordat ik toekom aan het onderwerp dat mij is voorgelegd, wil ik eerst enkele omtrekkende bewegingen maken. We hebben elkaar op de een of andere manier wel eens meegemaakt en leren kennen (anders zaten we hier niet), maar het lijkt mij beter, niet direct van wal te steken, maar eerst het onderwerp wat af te tasten.
Het lijkt mij goed, als ik eerst zelf iets vertel van mijn eigen ervaringen met de Pinksterbeweging. - Van jongs aan gefascineerd. Later: YFC, ging over in contacten met Pinkstermensen, samenkomsten, huisgemeenten, en de charismatische beweging (CWN). Die laatste was aantrekkelijk, omdat die in de kerken bleef waar ik, als theologiestudent, toch bij wilde blijven. - Wat sprak mij aan? De omgang met God, met Jezus, het gebedsvertrouwen, het samen bidden en zingen, het geloof in de Heilige Geest die mensen kan veranderen, die wonderen kan doen. Later heb ik er toch wat afstand van genomen, zag ik de eenzijdigheden, voelde ik me er niet geheel thuis. - Taizé heeft mij jaren lang getrokken, maar die gemeenschap heeft voor mij ook niet het laatste woord gekregen. Wel was ook daar veel aandacht voor het gebed

te vinden. Uiteindelijk ben ik gereformeerd predikant geworden, eerst in Friesland en nu in Amsterdam.
Vier jaar geleden is mij gevraagd lid te worden van het 'Deputaatschap' voor het contact met de Charismatische Werkgemeenschap Nederland (dit bestaat sinds 1976). We hebben rapporten over de dienst der genezing en over exorcisme geschreven. Sinds 1976 zijn zo de Gereformeerde Kerken in Nederland officieel in gesprek met de CWN en komen haar thema's op de agenda van de synode.
Ik ben op deze dag uitgenodigd omdat ik lid ben van dit 'Deputaatschap'. Van de leden daarvan mag je verwachten dat ze belangstelling en deskundigheid op dat gebied hebben, en eventueel ook (enige) affiniteit met de thema's die de charismatische beweging aan de orde stelt, het appèl dat daarvan uitgaat. Wel voel ik me geheel en al deel van de 'kerken', in mijn geval de Gereformeerde Kerken, maar dan wel in oecumenische zin. Ik zie in allerlei kerken gebreken, ook in mijn eigen kerk, en ik zou op allerlei punten kritiek kunnen uiten (bijvoorbeeld: op de structuur van de Rooms Katholieke Kerk en de Nederlandse Hervormde Kerk) maar ik ben wel deel van die kerk als geheel. Samen vormen al die kerken het lichaam van Christus.

2. De verscheidenheid van de 'historische kerken'
Wanneer nu de Broederschap van Pinkstergemeenten opnieuw contact zoekt met de 'historische kerken' (gebrekkige benaming: herkennen de vrije evangelische gemeenten zich daar ook in?), dan is het natuurlijk duidelijk dat die kerken enorm verscheiden zijn. Ook binnen de kerkgenootschappen afzonderlijk zijn er grote verschillen. De Gereformeerde Kerken waren een vrij massief blok van orthodox-calvinistische gelovigen (al waren ze onderweg wel een paar groepen kwijt geraakt: Hersteld Verband 1926, Vrijmaking 1944), maar die kerken zijn niet meer de zelfde. Orthodoxe calvinisten zijn er nog steeds (het Confessioneel Gereformeerd Beraad), maar er is nu in de praktijk heel veel ruimte om het geloof ook anders te verwoorden, anders te beleven, anders vorm te geven. Wij hebben stormachtige ontwikkelingen doorgemaakt, een soort van inhaalmanoeuvre ten opzichte van de Ned. Herv. Kerk, en velen zijn daar niet echt gelukkig mee. Ook aan de Pinkstergemeenten en de (Volle) Evangeliegemeenten zijn wij duizenden leden kwijt geraakt.
Iets soortgelijks geldt van de verscheidenheid binnen de Ned. Herv. Kerk. Daar zijn vrijzinnigen en Gereformeerde Bonders, Confessionelen en mensen van het midden. De Rooms Katholieke Kerk: ook daar is een charismatische beweging, naast zoveel andere richtingen. In al die kerken bestaat ook wel verwarring en verontrusting over zoveel verscheidenheid. Als de Broederschap van Pinkstergemeenten het gesprek aangaat met mensen uit de 'historische kerken', dan kunt u veel verschillende geluiden horen.
Laat het duidelijk zijn dat ik hier niet echt namens al die kerken spreek, ook niet namens de Gereformeerde Kerken, zelfs niet namens ons 'Deputaatschap', maar op persoonlijke titel. Ik hoop wel, de kerken waarmee ik mij verwant voel goed te vertegenwoordigen.

3. De betekenis van de Pinksterbeweging
'Wat kunnen de historische kerken en de Pinksterbeweging voor elkaar betekenen: de uitdaging van een vruchtbare kruisbestuiving'. Daarover mag ik spreken, en dat

zou ik naar twee kanten kunnnen uitwerken. Aanvankelijk luidde het mij toebedachte thema: 'Wat kunnen de kerken voor de Pinksterbeweging betekenen'. Heel bijzonder, om iemand uit te nodigen daarover te spreken, maar toch hebben we die titel later veranderd, omdat er natuurlijk twee kanten zijn. Niet alleen kunnen de kerken iets betekenen voor de Pinksterbeweging, maar de Pinksterbeweging kan ook iets betekenen voor de kerken. Ik zou lang in positieve zin kunnen uitweiden over het geloof en de inspiratie door de Heilige Geest en het leven uit die Geest en de nadruk op het gebed en de gaven van de Geest, zoals we dat aantreffen bij Pinksterchristenen, en ik zal de eerste zijn om op deze dag volmondig te erkennen dat de kerken daar nog wel iets van kunnen leren. Er is in onze kerken veel geestelijke armoede, verlegenheid met het geloof, magere overdracht van het geloof in de gezinnen omdat de ouders het ook niet allemaal zo goed weten of er niet zo door geraakt worden. In dat opzicht kunnen christenen uit de 'historische kerken' zeker veel leren van Pinksterchristenen, maar ik zou dat dan toch ook breder willen zeggen: van de hele evangelische beweging. Ik merk in mijn gemeente hoe waardevol die leden zijn, die een aantal jaren hebben meegedaan in een evangelische beweging of - soms ook - in de Pinksterbeweging, en die toch in hun hervormde of gereformeerde kerk zijn gebleven. Je kunt die geloofsinspiratie ook wel ergens anders opdoen: in Taizé of gewoon in je eigen kerk, maar het blijkt altijd heel vruchtbaar, als je ook over de grenzen van je eigen kerk heen gekeken hebt. Nu geldt voor wat betreft de specifieke thema's van de Pinksterbeweging, dat die voornamelijk bij ons binnen komen via de charismatische beweging; via die mensen die wel door de Pinksterboodschap zijn geraakt en geinspireerd, maar die toch soms met alle moeilijkheden en onbegrip van dien - in hun eigen kerk zijn gebleven. (Soms komt een thema uit de Pinksterbeweging ook langs een andere weg binnen. Neem de dienst der genezing. Daarover heeft ons Deputaatschap een uitvoerig rapport geschreven, met een voorzichtige aanbeveling van de synode. Maar dan dient zich van de kant van de katholieke kerk en de oecumenische en liturgische beweging ineens de ziekenzalving aan. Dan blijkt, dat niet de Pinksterchristenen met zulke excentrieke zaken bezig zijn, maar dat de calvinistische kerken iets van de eeuwenoude traditie en van het evangelie zelf zijn kwijt geraakt).

4. De betekenis van de 'historische kerken'
Maar ik zal niet zo lang doorgaan op dit spoor, namelijk wat de Pinksterbeweging voor de kerken kan betekenen - ik verwacht dat Paul van der Laan daar uitvoeriger over zal spreken. Ik zal vooral op het andere spoor doorgaan: wat kunnen de kerken voor de Pinksterbeweging betekenen. Hoe kunnen wij elkaar vruchtbaar kruislings bestuiven? Bij planten met kruisbestuiving levert die kruistelingse bevruchting goed zaad op; voorkomt die inteelt. Hoe kunnen wij intern inteelt voorkomen en de goede dingen van elkaar leren?
Ik ben blij dat ik mag spreken over de *'uitdaging'* van een vruchtbare kruisbestuiving. Ik zal dus wel eens iets uitdagends zeggen. Maar neemt u van mij aan dat ik mij ervan bewust ben, hoe gevoelig en delicaat allerlei onderwerpen kunnen liggen. Ik hoop dat ik mij goed zal uitdrukken en ik hoop op een goed begrip. U moet dit maar zien als een aanzet tot een gesprek, een paar richtingwijzers, niet als onwrikbare stellingen. Zijn wij niet allen op zoek naar het spoor van de Geest?

Ik geloof dat de Heilige Geest op een bijzondere wijze in de Pinksterbeweging aan het werk is geweest en nog is. Ik ga het nu niet heben over kleingeestige ontsporingen - die zijn er ook geweest, scheuringen, fanatisme, liefdeloosheid - het gaat mij om de volmondige erkenning dat de Heilige Geest wel degelijk in de Pinksterbeweging aanwezig was en is. Daarnaast geloof ik ook, dat de Heilige Geest in die zogenaamde 'historische kerken' aan het werk is geweest en nog is. Niet omdat die zo voortreffelijk zijn, maar omdat God trouw houdt aan zijn gemeente. Ondanks onze eenzijdigheden, onze armoede, onze kleingeestigheid. Ook in de kerken wordt gebeden om de Geest, en dat gebed wordt verhoord. En in de kerken zijn allerlei ontwikkelingen op gang gekomen, die je zo niet of minder aantreft in de Pinksterbeweging, en die naar mijn inzicht toch ook het werk van de Heilige Geest genoemd mogen worden. Ik wilde drie punten noemen, en daar zit dan al genoeg aan vast om daarover na te denken en door te praten.

1. Je kunt van de kerken opmerken dat de meningen en wijzen van geloven ver uiteen lopen, en je kunt dat zien als een gebrek aan geestelijke eenheid. Maar je kunt het ook zien als een teken van geestelijke en christelijke vrijheid. Als kerken moeten we ook steeds weer leren, elkaar die vrijheid te gunnen. We kennen zeker ook onverdraagzaamheid, en ook ik vind dat er wel grenzen zijn aan wat je kunt beweren; maar ik zou toch de grote verscheidenheid niet negatief maar ook positief willen duiden: we moeten elkaar niet te benepen de maat van het geloof willen nemen. We moeten erkennen dat er binnen het volk van God, binnen de gemeente van Christus, allerlei mogelijkheden zijn om het geloof vorm te geven. Niet ieder heeft dezelfde gaven, de een zal het geloof zus uiten en de ander zo, de een met een psalm en de ander door in tongen te spreken; en samen vorm je het lichaam van Christus. Ook als kerkgenootschappen vormen we samen dat ene lichaam van Christus, hoe verscheurd het in de praktijk ook is. Dat is in het kort de oecumenische gedachte, die naar mijn besef heel evangelisch is. Ik zou allerlei teksten uit de brieven van Paulus en uit het evangelie kunnen aanhalen, om het op te nemen voor het goed recht van die verscheidenheid in het geloof in Christus en om de onderlinge verdraagzaamheid te verdedigen. Ik zeg niet dat de historische kerken daarin zo onberispelijk zijn; de Pinksterbeweging is indertijd buiten de kerken terecht gekomen deels uit onverdraagzaamheid binnen de kerken, maar langzamerhand leren we iets van de verscheidenheid van werkingen en gaven van de ene Geest. Ik geloof dat de Pinksterbeweging daarin een heel waardevolle rol kan spelen. Neemt u van mij aan dat de kerken veel van hun triomfalisme zijn kwijt geraakt; het geloof dat alleen de eigen kerk zaligmakend is, is fors afgenomen, zo niet bijna verdwenen, en het besef is gegroeid dat we elkaar nodig hebben, en dat we elkaar moeten leren waarderen en aanvullen. Ik hoop dat de Pinksterbeweging zich ook in die opstelling zal kunnen vinden, zodat de Pinksterbeweging en de andere kerken tenminste dit voor elkaar kunnen betekenen, dat we elkaar erkennen als delen van het lichaam van Christus, en dat we elkaar niet vastpinnen op datgene waarin we van elkaar verschillen. We komen elk voort uit een eigen traditie, maar het is heilzaam om ook ontvankelijk te zijn voor andere tradities, dat wil zeggen: voor andere vertolkingen van het evangelie. Ik denk dan bij voorbeeld aan de doop: volwassendoop, kinderdoop, de doop in de Heilige Geest; daarover is geen eenstemmigheid, maar het zou toch

mogelijk moeten zijn dat we elkaar daarin erkennen en het gemeenschappelijke zoeken? Zo'n houding is in veel kerken langzamerhand aan het groeien, en dat is voor veel christenen een verrijking. Die houding komt voort uit de overtuiging en het geloof dat de Geest ook met die anderen bezig is, en dat wij ervan af moeten, dat we de ander willen overtuigen dat onze eigen weg de beste is. Ik heb in contacten met Pinksterchristenen nogal eens iets bespeurd van: zo is het en niet anders. De kerken hebben daar soms ook een handje van, maar ik heb zelf in die kerken geleerd elkaar meer vrij te laten, en de ander niet heimelijk je eigen weg te willen opduwen. Ik hoop dat de kerken zo - in alle bescheidenheid - iets kunnen laten zien van hoe je geestelijke verscheidenheid kunt hanteren en hoe je met dat gegeven toch in verbondenheid vanuit het geloof in Christus met elkaar kunt omgaan, opbouwend en niet scheidend.
Dit was een vrij algemeen punt. Nu iets concreter.

2. Ik geloof dat de Heilige Geest ook in de kerken werkt, en ons nieuwe wegen toont, zelfs als die ogenschijnlijk afwijken van de gebaande paden.
Eeuwenlang was het in de christelijke kerken niet mogelijk, dat een vrouw voorging in de kerkdienst. Toch gebeurt het in veel protestantse kerken nu wel, dat een vrouw voorgaat en ook predikant wordt. Het is overduidelijk dat enkele teksten uit de brieven van Paulus daarmee in strijd zijn, hoewel we ook kunnen zeggen dat Paulus vaak met vrouwen samenwerkte in de verkondiging van het evangelie. Hoe zijn die kerken - en ook wel enkele Pinkstergemeenten, dacht ik - ertoe gekomen, toch vrouwen te roepen en aan te wijzen als voorgangers? Daarbij is gebeden om leiding en wijsheid van de Geest. En er is zeker ook herinnerd aan die teksten van Paulus, waaruit blijkt dat vrouwen ook in die oudste tijd meewerkten in de verkondiging van het evangelie, en aan Paulus' uitspraak, dat man en vrouw één zijn in Christus. Langzamerhand groeit dan het besef, dat de ene bijbeltekst belangrijker is dan de andere. De Bijbel is geen wetboek, waaruit wij artikel voor artikel onze kerkelijke regels kunnen aflezen; de ene tekst is van meer gewicht dan de andere, en het is zaak, dat geheel van teksten op een goede wijze - biddend om en geinspireerd door de Geest - te vertolken. De Geest wijst ons zo de weg door de tijd, maar die leiding van de Geest gaat niet buiten onszelf om; wij moeten bidden om wijsheid, goed studeren op de oorspronkelijke en diepste betekenis van de Schrift, en de hoofdlijn daaruit destilleren. En zo kan het gebeuren, dat wij beslissingen nemen, die lijken af te wijken van wat het voorgeslacht heeft vastgesteld. Die beslissingen nemen we niet willekeurig; ze gaan gepaard met studie en met gebed, met gesprekken en discussies. Wat daar onder meer voor nodig is, is een verantwoorde en evenwichtige visie op het gebruik van de Bijbel. *Voor mijn besef hoeft namelijk een christen die zich door de Geest van Christus wil laten leiden er geen fundamentalistische bijbelbeschouwing op na te houden.* De Bijbel is het Woord van God en wijst ons de weg, ja zeker, maar we moeten de Bijbel niet als een wetboek gebruiken, dat nieuwe ontwikkelingen onmogelijk maakt. God moet de vrijheid hebben ons verder te leiden, en we zullen dan zien dat de wegen die verder leiden dan toch ook al in de Schrift zelf gewezen worden, al is het nog niet zo expliciet.
Dat brengt mij op een ander punt, dat wellicht nog gevoeliger ligt dan dat van de vrouw als voorganger in de gemeente, en ik heb lang geaarzeld of ik het aan de orde

zal stellen. Ik doe het toch maar. In Amsterdam zijn er iedere maand diensten van homoseksuele christenen die afkomstig zijn uit evangelische gemeenten en uit de Pinksterbeweging. Zij zingen dan uit Johannes de Heer en andere opwekkingsliederen. Waarom organiseren zij hun eigen diensten op zondagmiddag? Omdat zij zich in hun eigen gemeenten, waaruit zij afkomstig zijn, niet thuis voelen, of er geen plaats voor hen is. Ook mijn Amsterdamse collega Jaap Zijlstra, evangelisatiepredikant, trekt in zijn 'diensten met belangstellenden' nogal wat homoseksuele mensen uit de 'behoudende' kerken en uit de evangelische wereld, met hetzelfde verhaal. In de kerken zijn wij nog lang niet zover, dat homoseksuele mensen volledig zijn geaccepteerd, maar we zijn een heel eind op weg. In Amsterdam kunnen we daar ook niet omheen! Ik kan me ook goed voorstellen dat er vragen bestaan over de homoseksuele leefwijze - maar die kun je natuurlijk ook stellen aan heteroseksuele mensen. Als het gaat om de vraag, waarin wij als kerken iets kunnen betekenen voor de Pinkstergemeenten, dan denk ik dus mede aan zulke ontwikkelingen. We zijn daarin niet eenstemmig, maar persoonlijk zie ik het als iets van leiding van de Geest en openheid voor de wegen van de Geest in deze tijd, als de standpunten die eeuwenlang hebben gegolden en waardoor mensen bekneld zijn geraakt, ook kunnen worden opengebroken. Dat is dus heel iets anders dan te denken dat homoseksuele mensen in de regel demonisch gebonden zijn en dat zij door gebed en exorcisme daarvan bevrijd kunnen worden. De verhalen die gelovige homoseksuele mensen zelf vertellen, klinken heel anders, en het is beter, lijkt mij, hen te accepteren zoals zij zijn, als kinderen van God. De Heer neemt hen ook zoals zij zijn, geloof ik.

3. In de Pinksterbeweging is er vaak een vurige verwachting van de wederkomst van Christus geweest. In allerlei variaties is daar veel over gesproken en gepreekt; zou de gemeente nu eerst worden opgenomen en komt dan het duizendjarig rijk, of komt Christus zelf spoedig om zijn koninkrijk te vestigen? In de kerken is er een andere ontwikkeling geweest. De verwachting van het einde is meestal niet zo sterk geweest, maar de aandacht voor de aarde als Gods schepping is gegroeid. Die schepping zal worden vernieuwd, herschapen, zo belijden wij, maar dat geloof schept verantwoordelijkheid voor onze wereld. Kerkmensen zijn daar vaak nog zwak in, of ze willen daar niet aan, maar het leeft wel: het leven als christen heeft ook te maken met de manier waarop je je geld verdient, hoe je het uitgeeft of belegt, hoe je ons 'milieu' spaart of onbekommerd meevervuilt. (Het 'Conciliair Proces'). Die ontwikkeling van een groter verantwoordelijkheidsbesef voor de aarde is ook op gang gekomen binnen de evangelische beweging (Evert van der Poll). Het is dus zeker niet het patent van de kerken, daarmee bezig te zijn, we lopen eerder achter, maar wij zijn er dan toch ook mee bezig, met de vragen van de toekomst van de aarde. We zien dat er in de Bijbel minstens twee lijnen lopen: die van de ondergang van deze wereld en de komst van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, en die van onze verantwoordelijkheid voor toekomst, de opdracht, de aarde te behoeden en te bewaren en goede rentmeesters te zijn. Als nu gebleken is, dat het einde niet zo spoedig is gekomen als de oudste christenheid verwachtte, dan moeten we die andere lijn niet vergeten.

Als christenen heben we ook sociale verantwoordelijkheid. Het evangelie mag niet opgaan in een horizontaal verhaal, maar als wij als christenen enige invloed kunnen uitoefenen op het bestuur van ons land of van de politiek, dan moeten we dat niet

nalaten. Mijn gemeente heeft nogal wat contact met vluchtelingen, ook met afgewezen, dus 'illegale' vluchtelingen. We hebben zelfs contact met vluchtelingen van Pinkstergemeenten uit Zaïre! Het kan zijn, dat Pinkstergemeenten hier zich ook hun lot aantrekken (in Amsterdam Zuid Oost wellicht, waar zoveel buitenlanders zijn), maar wat ik ervan heb meegemaakt, is anders. Zulke dingen; hen financieel ondersteunen, soms zelf voor huisvesting zorgen, of naar het Ministerie van Justitie schrijven, doen wij vanuit ons geloof. In het Oude en het Nieuwe Testament lezen wij regelmatig dat we ons het lot van de vreemdeling en de vluchteling moeten aantrekken. Zo aards is het leven in geloof ook nog eens! Bovendien hebben we met die vluchtelingen ook diepgaande gesprekken over Gods leiding in hun leven, en komen ze in de kerkdiensten.

Ik zou het in dit verband ook over een ander onderwerp kunnen hebben: een uitvloeisel van ons geloof in het Koninkrijk van God kan ook zijn, dat wij onze verontrusting uiten over de bewapening van de westerse wereld, ten koste van zoveel andere dingen. De gerechtigheid op aarde nu al hoort er helemaal bij, als we ons bezinnen op de komst van het Koninkrijk van God. Zo kunt u dat in de kerken aantreffen, met tal van bijbelse redenen omkleed. Mijn indruk is, dat de Pinkstergemeenten minder met dit soort onderwerpen bezig zijn.

Als kerken en Pinksterbeweging weer contact zoeken, en elkaar leren kennen en proberen te begrijpen, dan zullen we ook op deze dingen stuiten. Nu is hierover ook binnen de kerken al geen eenstemmigheid in deze verwarde tijd, maar het gesprek erover, de bezinning, die hoort erbij - omdat deze maatschappelijke thema's niet los staan van ons geloof in Christus, maar er onlosmakelijk deel van uitmaken. Ik hoop dat de kerken ook in dit opzicht iets kunnen betekenen voor de Pinkstergemeenten.

5. Tot besluit

Ik heb veel overhoop gehaald, dat besef ik heel goed. Ik stel voor, dat als wij met elkaar hierover in gesprek gaan, we ons laten leiden door een woord van de apostel Paulus, dat hij heeft opgeschreven toen hij in een veel penibeler en polemischer situatie verkeerde dan wij nu; ik bedoel 2 Korintiërs 10:7: 'Indien iemand de vaste overtuiging heeft van Christus te zijn, dan overwege hij toch ook bij zichzelf, dat, even goed als hij van Christus is, wij ook van Christus zijn'. Paulus moest zich in Korinte verdedigen tegen 'superapostelen', die het evangelie veel indrukwekkender brachten dan hij, de zwakkeling. Paulus schiet dan enorm in de verdediging. Wij zijn zo niet bij elkaar, maar laten we toch afspreken, dat we elkaar erkennen als 'van Christus', als kinderen van God die verschillende wegen gegaan zijn en elkaar nu ontmoeten in een ootmoedige houding. Ik heb in mijn lezing veel overhoop gehaald en - vermoed ik - ook wel uitdagende dingen gezegd; maar ik herhaal graag nog eens dat ik het een heel bijzonder gebaar vind, dat u deze jubileumdag op deze wijze hebt willen invullen om zo tot een gezamenlijk gesprek te komen. Ik vertrouw erop, dat de Heilige Geest ons bijstaat en leidt, om dichter bij elkaar te komen, door ons dichter bij Christus te brengen.